

Waar komen onze familienamen vandaan?

Hasselt, 22 april 2024

Seniorenuniversiteit

Magda Devos
Universiteit Gent

Germaanse voornamen

- **Eénledige namen**
- *Bart* 'bijl'
- *Brecht* 'schitterend'
- *Bald* 'sterk'
- *Win* 'vriend'

- **Tweeledige namen met betekenis**
- *Bern-hard* ‘sterk als een beer’
- *Bald-win* ‘stoutmoedige vriend’ > *Boudewijn*
- *God-fried* ‘godsvrede’ > *Govaart*
- *Friede-gonde* ‘zij die strijdt voor de vrede’
- *Sieg-linde* ‘zij die de draak overwint’

- **Tweeledige namen zonder betekenis (?)**
- *Gerhard x Sieglinde = Gerlinde*
- *Landrik x Hugbrecht = Landbrecht > Lambrecht(s)*

Bijbelse namen vanaf anno 1000

- **Mannennamen**
- *Jan, Marcus, Matthijs, Simon, Petrus, Jacob, Servaas, Nicolaas*
- *Daniël / Dan(n)eel, Noë, Adam*
- **Vrouwennamen**
- *Anna, Katelijne, Elisabeth, Magdalena*
- *Maria* : vanaf circa 1200

Bijnamen

- Naar de naam van de vader
- *Jan Willems*
- Naar plaats van herkomst of woonplaats
- *Jan van Bilzen, Jan Heuvelmans*
- Naar beroep
- *Jan (de) Smid, Jan Molenaars*
- Naar persoonskenmerk
- *Jan de Lange, Jan (De) Coene*

Van bijnaam tot erfelijke familienaam

Bijnamen worden erfelijke familienamen:

- In **Graafschap Vlaanderen**: vanaf circa 1200
- In **Hertogdom Brabant**: vanaf circa 1300
- In **Land van Loon** (Limburg): vanaf circa 1400
- In **dunbevolkte streken van Nederland**: mensen zonder familienaam tot 1811 (invoering van de burgerlijke stand)

Officiële registratie van familienamen

Invoering burgerlijke stand onder Napoleon:

- België: 1794
- Nederland: 1811
- 1804: invoering nieuwe spelling (Siegenbeek)

Spellingverschillen België - Nederland

België conservatieve spelling Des Roches	Nederland progressieve spelling Siegenbeek (1804)
Maes	Maas
De Cuyper	Kuiper
Vandenbergh	Van den Berg
De Clercq	De Klerk

Doorzichtige namen

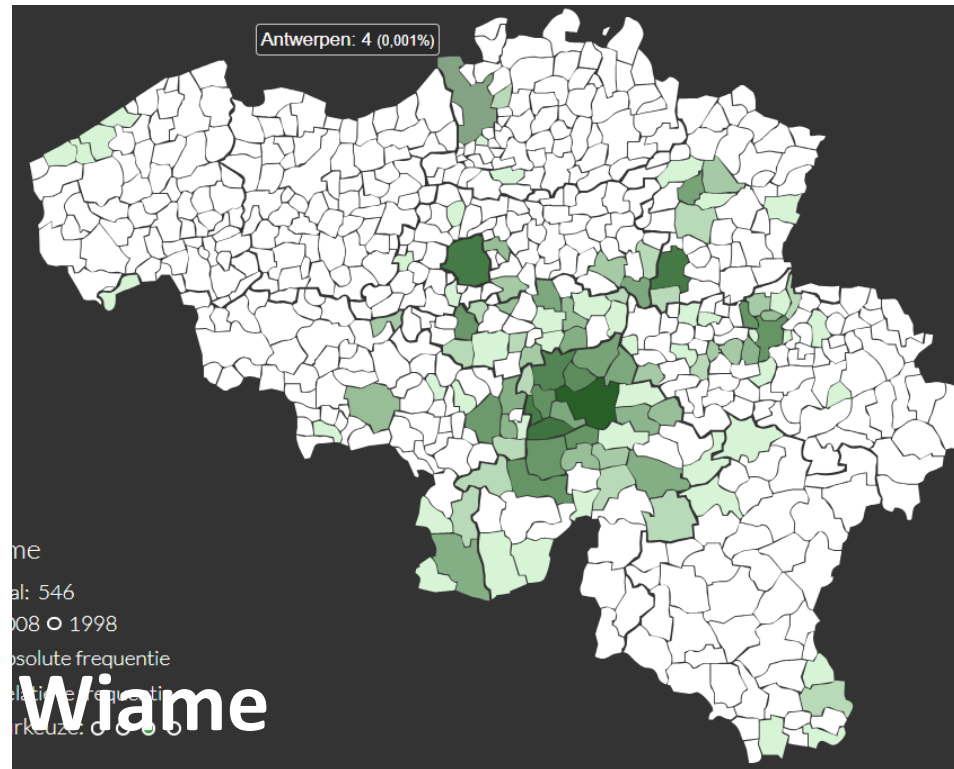
- *Martens / Maertens / Mertens / Meertens*: vadersnaam *Maarten*
- *Smit, Timmerman, Clerckx* : beroep
- *Van Tilborg(h), Kempeneer* : herkomst
- *Van den Berg / Van de Gracht* : woonplaats
- *De Lange, De Rycke* : kenmerk

Ondoorzichtige namen

- **Met verdwenen woorden**
- *De Schepper(e), Schreurs* : kleermaker
- *(De) Meersman, Meisman, Mersseman* :
rondreizend handelaar

Ondoorzichtige namen

- **Verbasterd, vervormd**
- ***Wiame, Wiams*** < Waals *Wiaume* < Frans *Guillaume* of Picardisch *Williaume* < Ndls. *Willem* < Germaans *Wilhelm*

- ***America*** < Latijn *A myrica* < *myrica* Latijnse naam van de gagel, een heester die op de heide groeit. Waarschijnlijk latinisering van ***Van der Heiden***.
- Vergelijk ***A Kempis*** ‘van de Kempen’

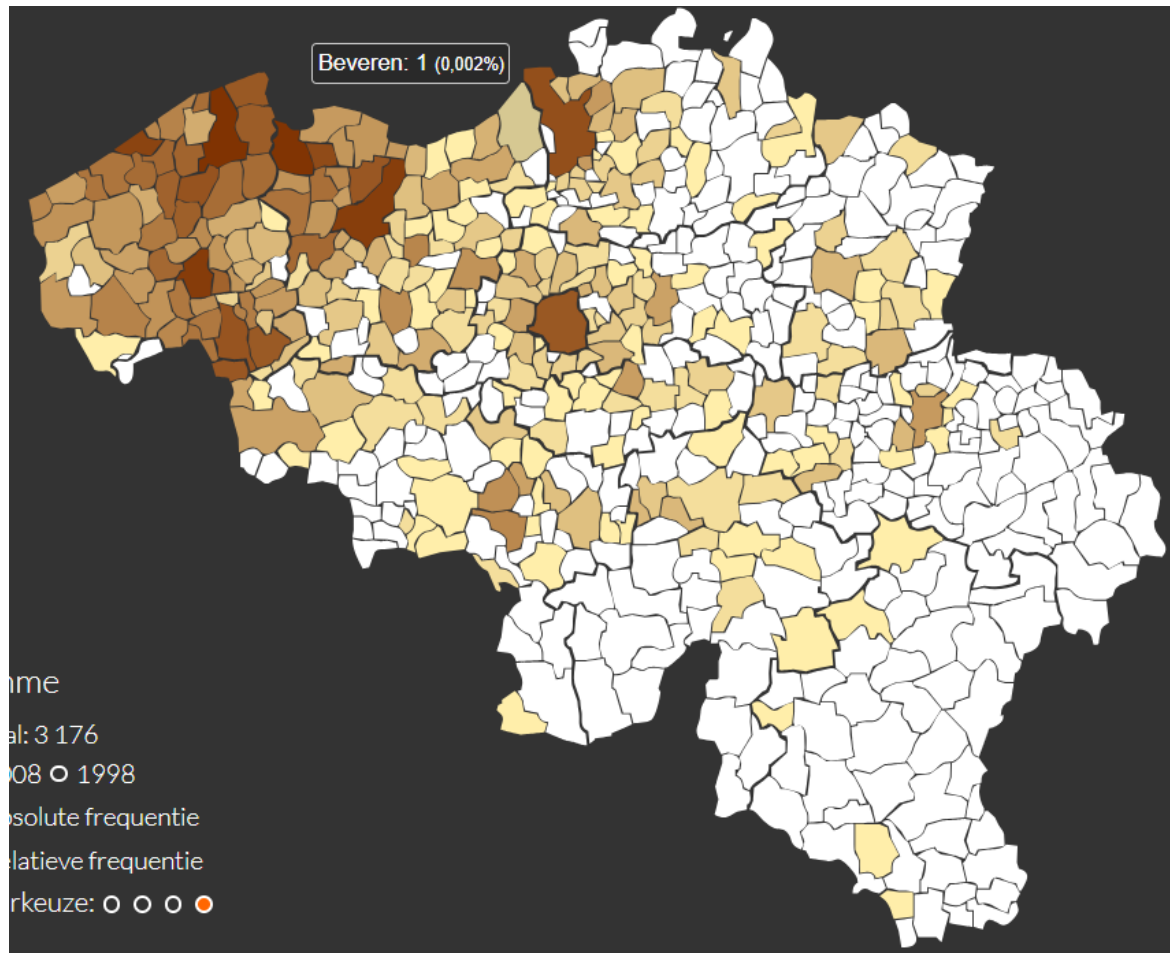

Ondoorzichtige namen

- **Verschillende verklaringen mogelijk**
 - *Blomme* (Vlaams !)
- 1. Beroeps- of bezigheidsnaam ?**
 - 1) bloemenkweker, bloemenliefhebber
 - 2) molenaar
 - 3) bakker
 - 2. Eigenschapnaam ?**

voortreffelijk in zijn soort

Blomme : Vlaams

- *Schepers*

1. < Limburgs & Brabants *scheper* :
schaapherder
2. variant van *schipper*
3. variant van *schepper* 'kleermaker' (zoals in
Vlaamse familienaam *De Schepper*).

Benoemingsmotieven

- 1. Afstammings- en verwantschapsnamen**
naar vader, moeder, ander familielid
- 2. Beroeps- en bezigheidsnamen**
- 3. Eigenschapsnamen**
naar lichamelijk, geestelijk of gedragskenmerk
- 4. Geografische namen**
naar herkomst of woonplaats

Afstamming en verwantschap

- **1. Vadersnamen (patroniemen)**
- *Adriaen(s), Allaert(s), Aernoudt(s), Andries, Cornelis, Janssen(s), Danneels, Hendriks / Heyndrickx, Hermans, Huybrecht(s), Jacobs, Maes, Pauwel(s), Peeters, Willems, Wouters / Wauters, Gheeraert(s), Gillis, Geerts, Remy, Jans / Jans(s)en / Jans(s)ens, Dierick / Dirickx*

- **2. Moedersnamen (metroniemen)**
- *Verbelen, Beele(n), Beel(s)* < vrouw *Bele* (< *Isabele*)
- *Verleysen / Leysen / Leijsen* < (vrouw) *Aleida, Alice, Elisabeth*
- *Verlaenen / Laenen(s)* < *Lane* < (vrouw) *Juliane*
- *Baeten(s)* < *Baete* < *Beatrix*
- *Truyen(s)* < *Trui* < *Geertruide* (kan ook **herkomstnaam** zijn < Sint-Truiden)
- *Thoelen* < verkorte vorm van *Bertoele* of *Matoele*
Waalse vleinamen voor *Berta* en *Mathilde*
- *Cleeren* < *Cleer* < *Clara*
- *Waelbers* < *Waelburgs* < Germ. *Walburgis*

Vadersnamen uit vleivormen

- *Geens, Gheyne, Gheenen(s)* < *Geraard*
- *Claes, Claas(s)en, Claessens* < *Nicolaas*
- *Joos / Joosen(s)* < *Judocus*
- *Paesen* < *Pasin* < *Pascalis*
- *Bastiaens* < *Sebastiaan*
- *Brams* < *Abraham*
- *Thijs, Thys* < *Matthijs*
- *Wellens, Willen(s), Willekens, Willemans, Wilms* < *Willem*

- ***Seyssen(s), Ceyssens*** : vlevorm van *Vincent* of van *Franseis* (< *Franciscus*)
- ***Vastman(s)*** : vlevorm van Germ. voornaam beginnend met *Vast*, bv. *Vastraad, Vastmar*
- ***Tielen(s), Thielen, Tilkens*** < *Diederik*
- ***Cop, Cops*** < *Jacob*
- ***Cool, Coolen, Cools*** < *Nicolaas*
- ***Maes*** < *Thomas*

Afstammings- en verwantschapsnamen: vormtypes

1. namen zonder uitgang: (West-)Vlaams

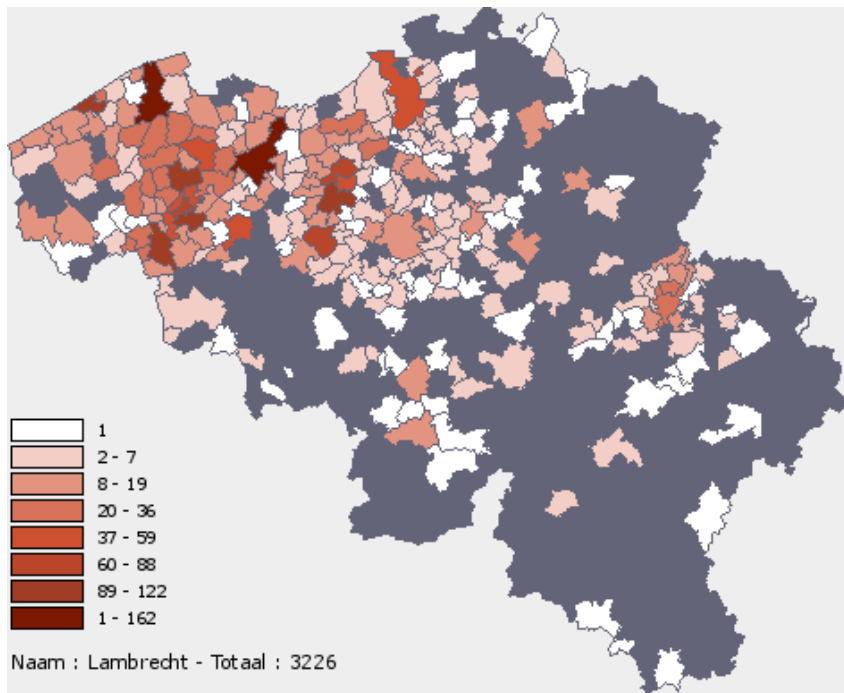
- *Geraert*
- *Elewaut*
- *Gerold* (< Germ. *Geroud* < *Gerwald*)
- *Danneel*
- *Anseel(e) = Anseeuw = Anciaux* (< Germ. *Anshelm*)
- *Lambrecht / Lambert*
- *Herman*

2. Namen op genitief-s: overal, maar minder in (West-)Vlaanderen)

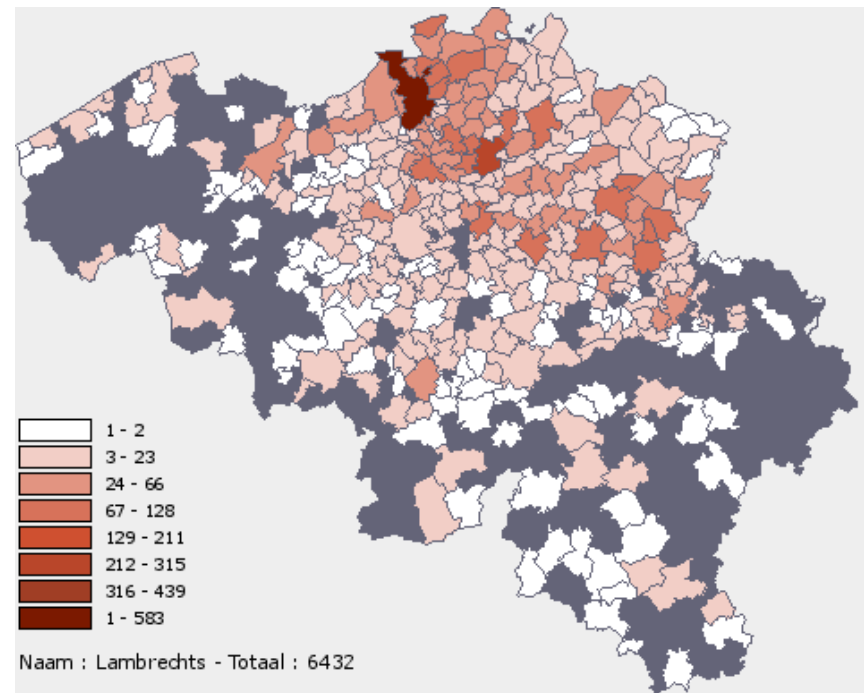
*Jans(s)ens, Bastiaens, Hermans, Pieters /
Peeters, Michiels, Wauters, Hendriks /
Heyndrickx, Lambrechts / Lambregs /
Lambrichts, Simons, Jacobs, Roeland(t)s,
Rub(b)ens, Stevens, Segers, Boudewijns /
Bauwens / Bouts / Buyens (< Boud, Boudewijn),
Broens / Brouns (< Bruno)*

Lambrecht - Lambrechts

Lambrecht : Vlaams

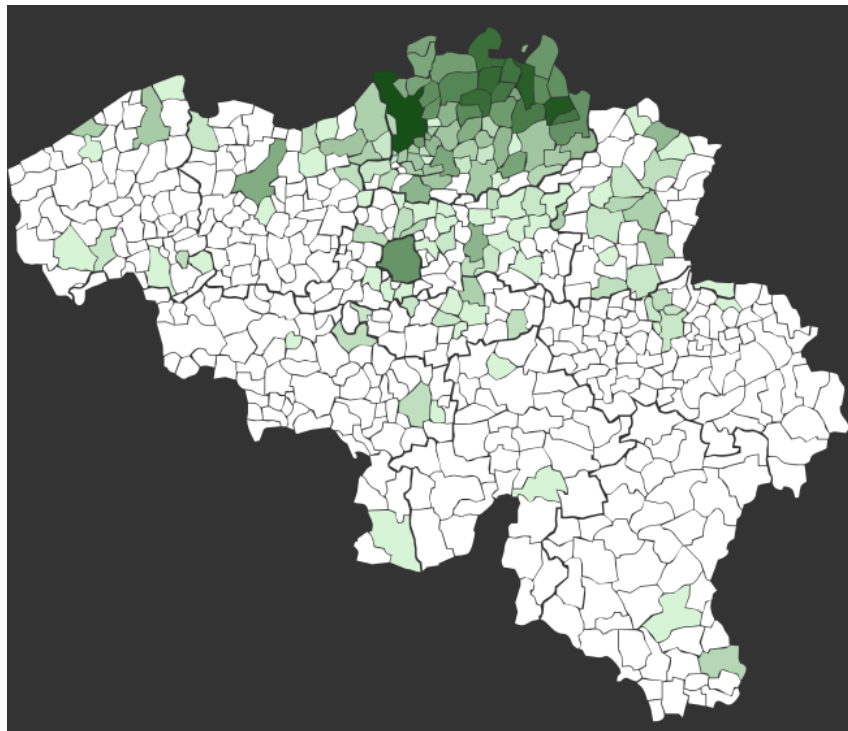

Lambrechts : niet Vlaams

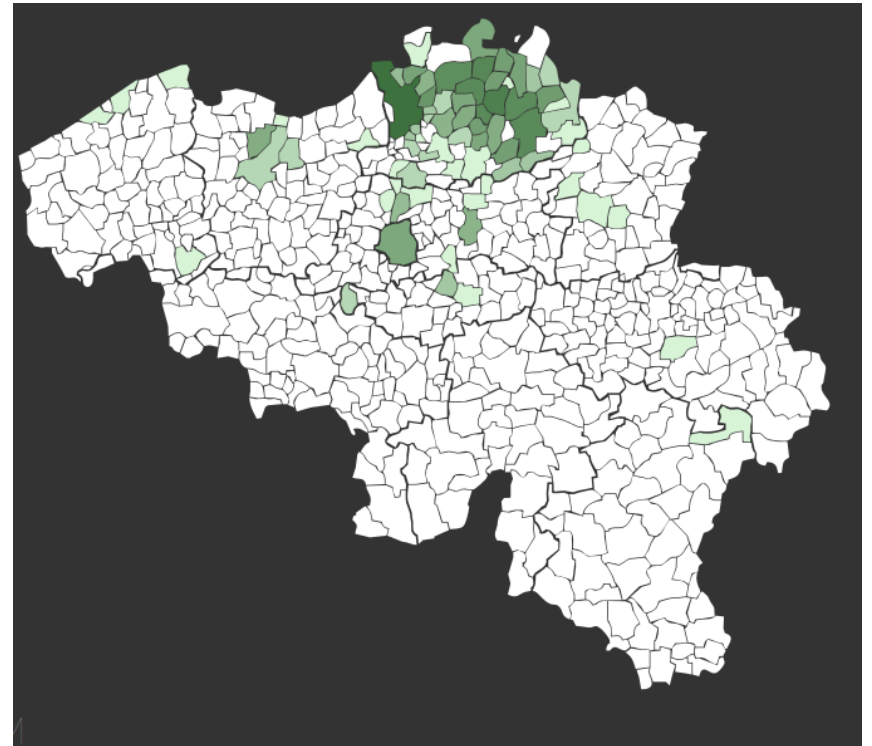

- **3. Namen op *-sen* < *zone* : Antwerps**
- *Adriaensen*
- *Bastiaensen*
- *Christiaensen*
- *Pietersen*
- *Mat(t)yssen*

Adriaensen : Antwerps

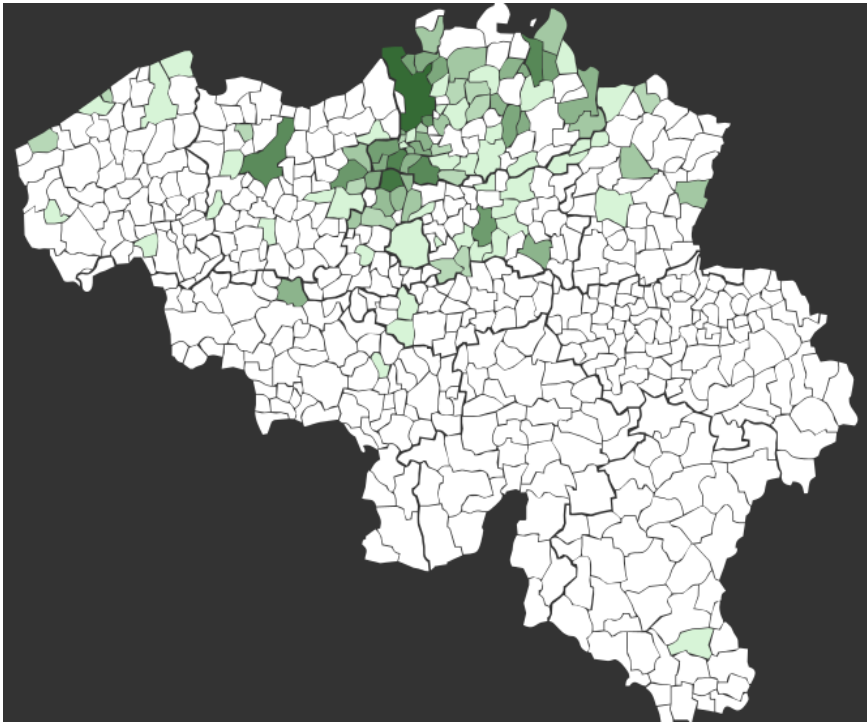
Adriaenssen: Antwerps

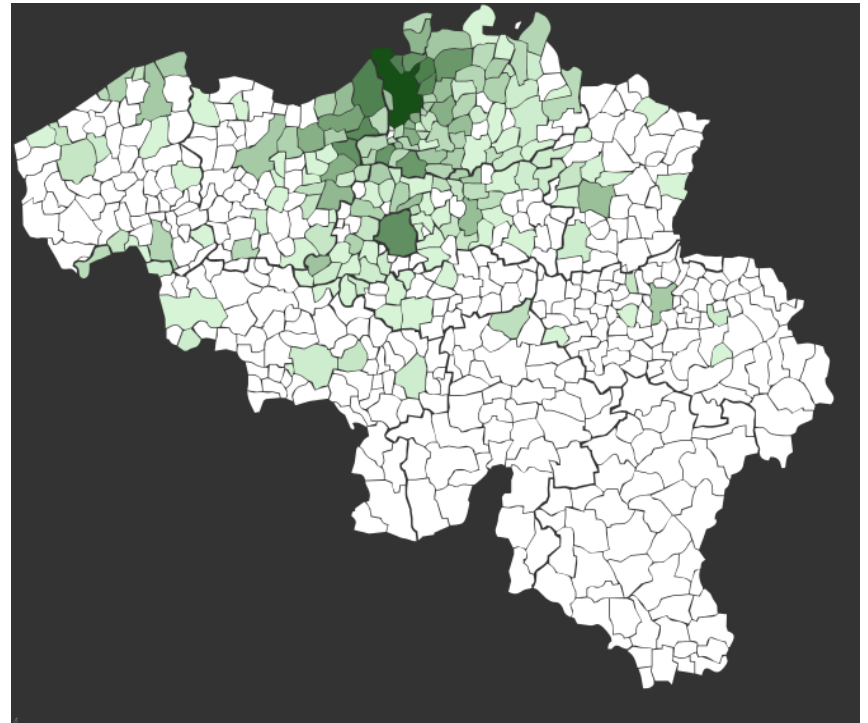
4. Namen op *-sens* < *zoon* : Antwerpen (Limburg)

- *Adriaensens* < *Adriaan*
- *Michielsens* < *Michiel*
- *Driessens* < *Dries* < *Andries* < *Andreas*
- *Basteleijens* < *Basselis* < *Basilius*
- *Christiaenssens* < *Christiaan*

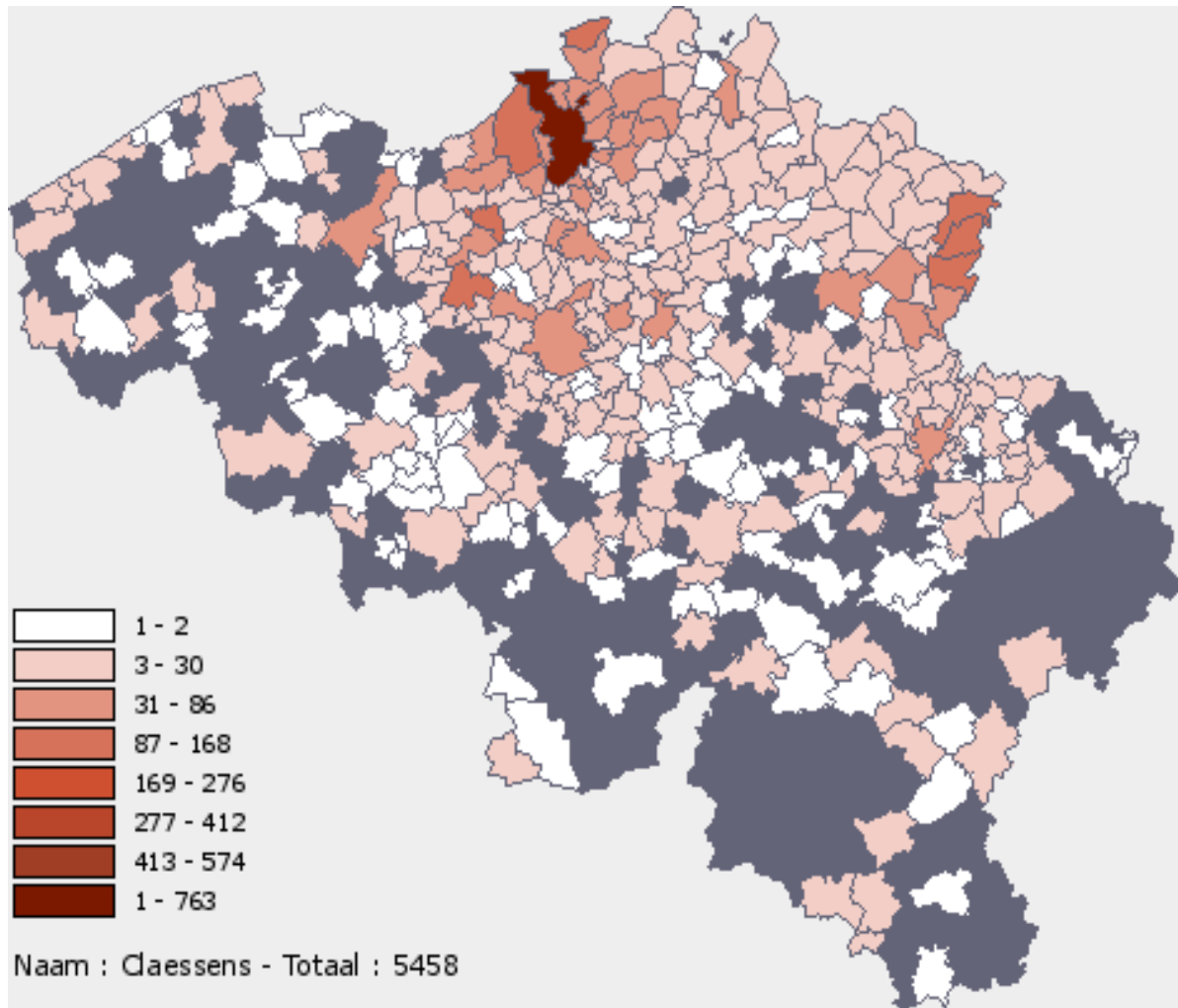
Adriaensens : Antwerps

Adriaenssens: Antwerps

Claessens : Antwerps / Limburgs

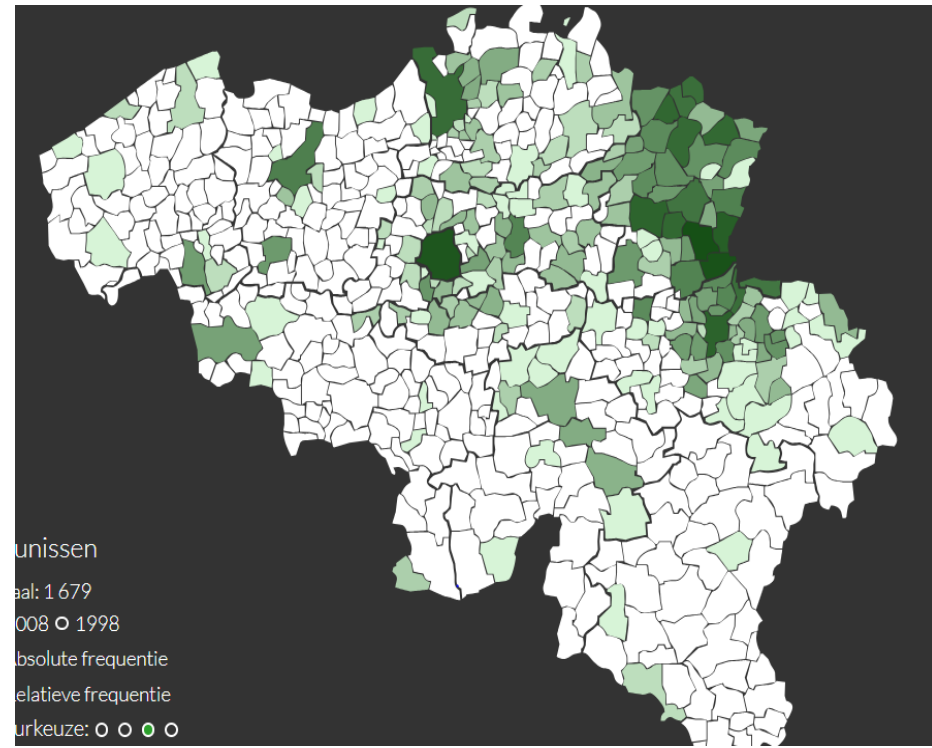
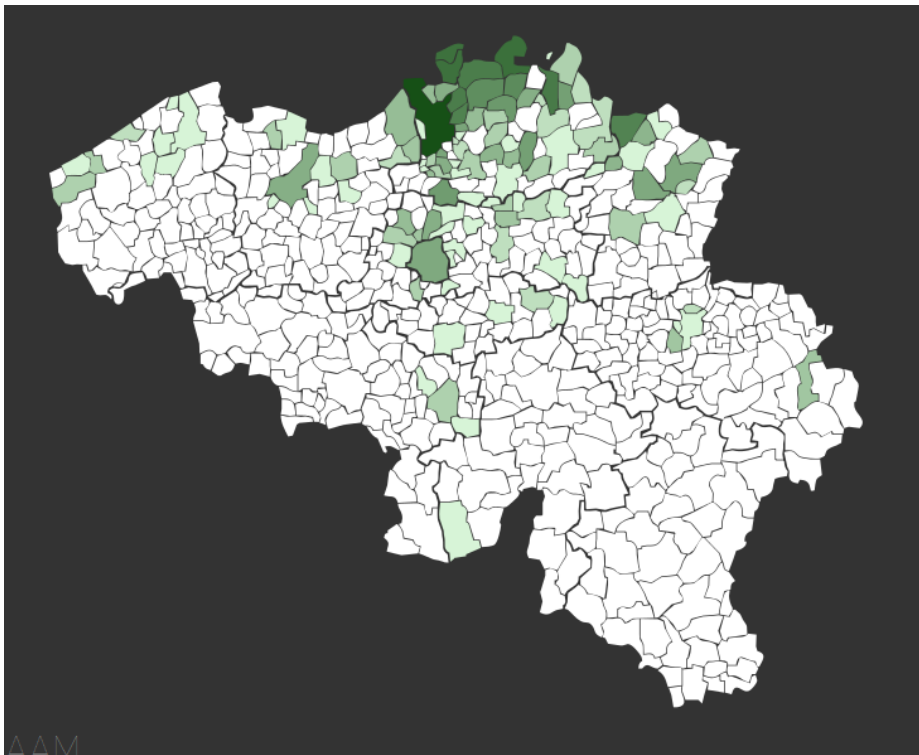

5. Namen op *-issen*: Antwerpen + Limburg

- *Antonissen* < *Antonis* < *Antonius*
- *Theunissen* < *Teunis* < *Antonis*
- *Cornelissen, Nelissen*
- *Mewissen* < *Mewis* < *Bartholomeus*
- *Gorissen* < *Goris* < *Gregorius*
- *Paulissen* < *Paulus*

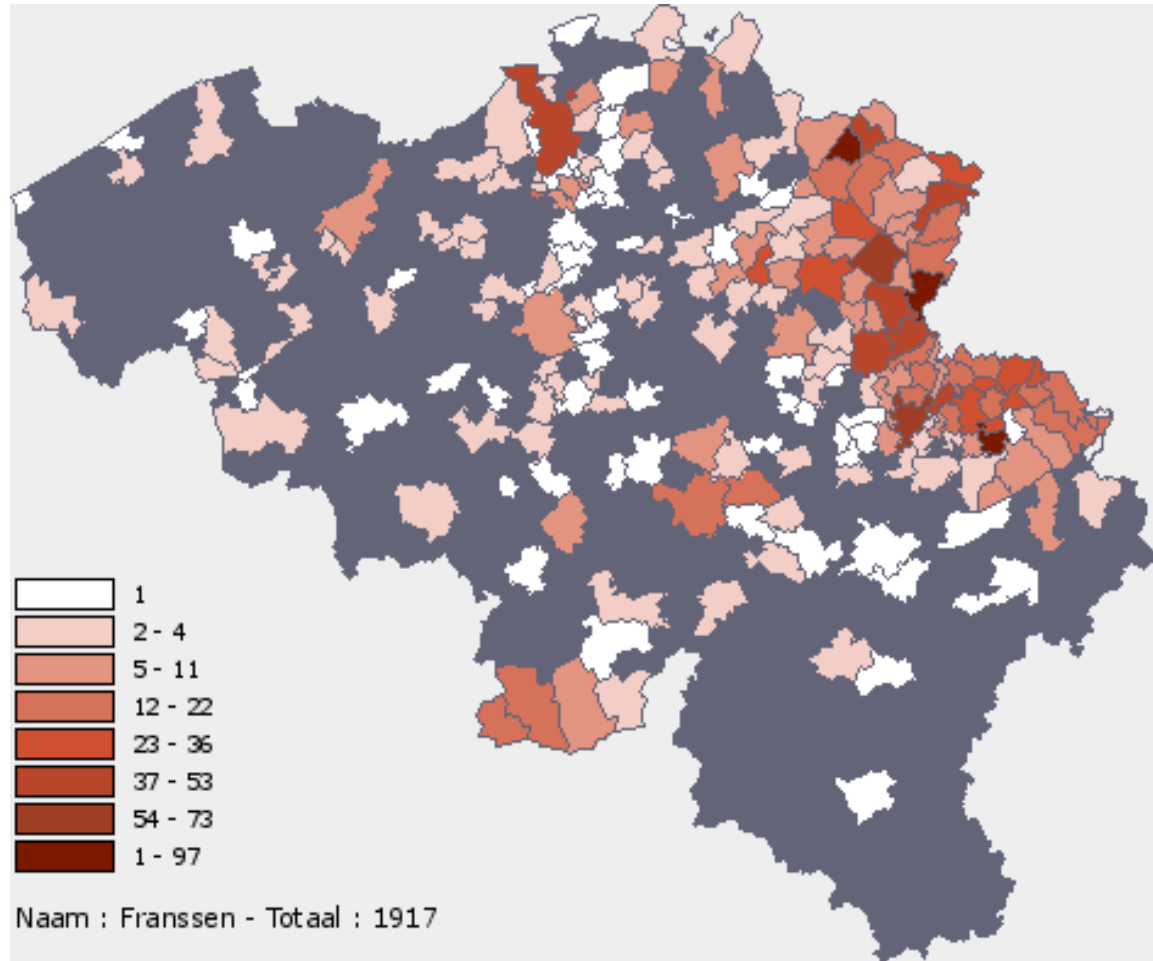
Antonissen : Antwerps

Theunissen : Limburgs

- **6. Korte of verkorte namen + -en: Limburgs**
- *Frans(s)en* < *Frans*
- *Dreesen /Dries(s)en* < *Dries* < *Andries*
- *Brokken* < *Brok* < Germaans *Bruccho*
- *Claassen /Claesen / Claas* < *Nicolaas*
- *Houben* < *Hubin* < *Hubrecht*
- *Coenen, Keunen* < *Koen*
- *Coolen* < *Cool* < *Nicolaas*
- *Moonen* < *Moon* < *Simon*

Franssen : Limburgs

Beroeps- en bezigheidsnamen

- **Doorzichtige namen**
- *De Backer, De Becker, Beckers*
- *Coopman(s)*
- *De Wever, Wevers*
- *De Cock, Kok(s), Cox*
- *De Clerck, De Clercq, Clerckx*
- *De Meulenaere, Molenaars, Meulemans, Molemans*

Beroeps- en bezigheidsnamen

- Verdwenen beroep / bezigheid
- *De Craecker* < beul die mensen 'kraakt', foltert
- *Schildknecht* : schildknaap

- **Verdwenen benaming**
- *(De) Meersman* < *Mnls. meers(e)* ‘rugmand’
: rondreizend handelaar
- *De Meyer(e), Meier(s), Major* : rentmeester,
ambtenaar met rechtsmacht
- *De Winne, Swinnen, Zwinnen* (< *des
winnen*) < *winne* ‘landbouwer’

- **Beroepsnaam naar attribuut, product, enz**
- *Appels* : appelverkoper
- *Schols* < *schol* : visser of vishandelaar
- *Coucke, Coeck* : koekenbakker
- *Vuurstaek* < vuurstok of –stang waarmee de **smid** en de **stoker** het vuur oppoken
- *Turf(s) / Torfs* : turfsteker
- *Prenten, Prents* < Mnl. *prente* ‘toestel om een merkteken te plaatsen op textiel’ : prenter in het textielbedrijf, bedrukker van stoffen
- *Timmers* < *timmer* ‘timmerwerk’ : timmerman

- **Meerdere beroepen**

- *Schepers*

1. < Limburgs & Brabants *scheper* :
schaapherder
2. variant van *Schippers* ‘schipper’
3. variant van *Schepper* ‘kleermaker’ (zoals in
Vlaamse familienaam *De Schepper*).

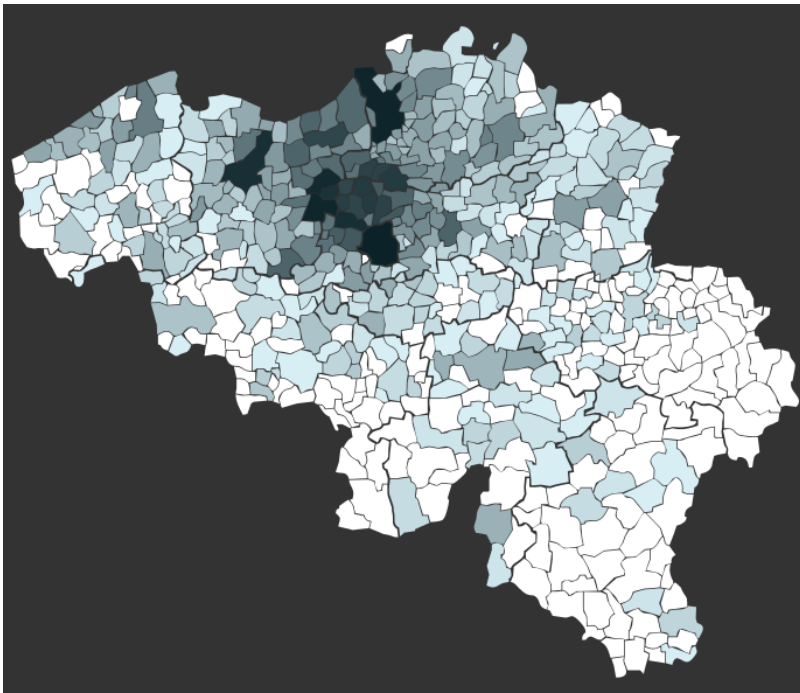
Beroeps- en bezigheidsnamen: vormtypes

1. Lidwoord + onverbogen vorm : Vlaams

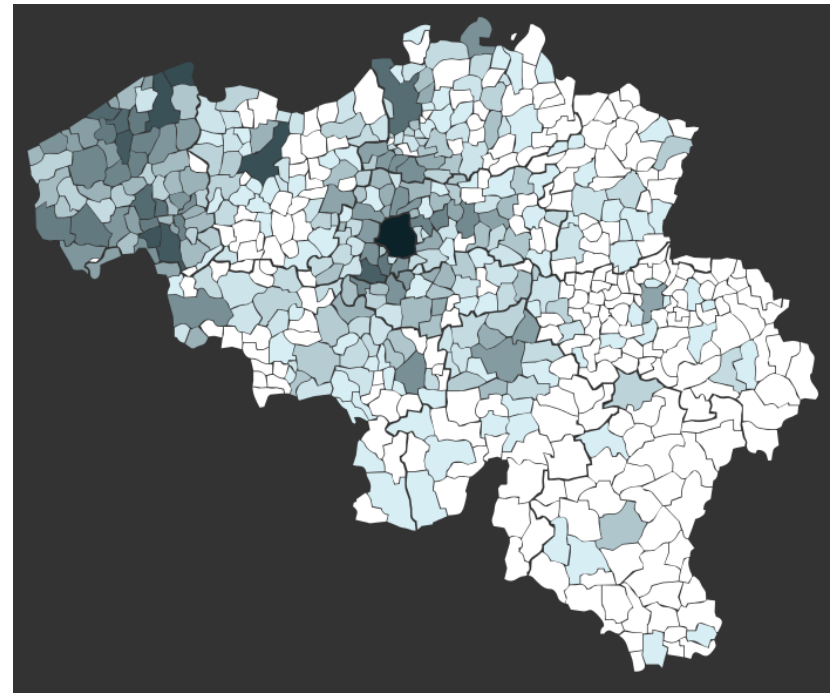
- *De Mulder, De Meulder, De Meulemeester*
- *De Mayer*
- *De Coninck* 'hoofd van een (schutters)gilde'
- *De Smet, De Smit*
- *De Meyer*
- *De Weerdt* 'waard, herbergier'
- *De Brauwer(e)*
- *De Wever*

De Smedt / Desmet : Vlaams

De Smedt : Oost-Vlaams

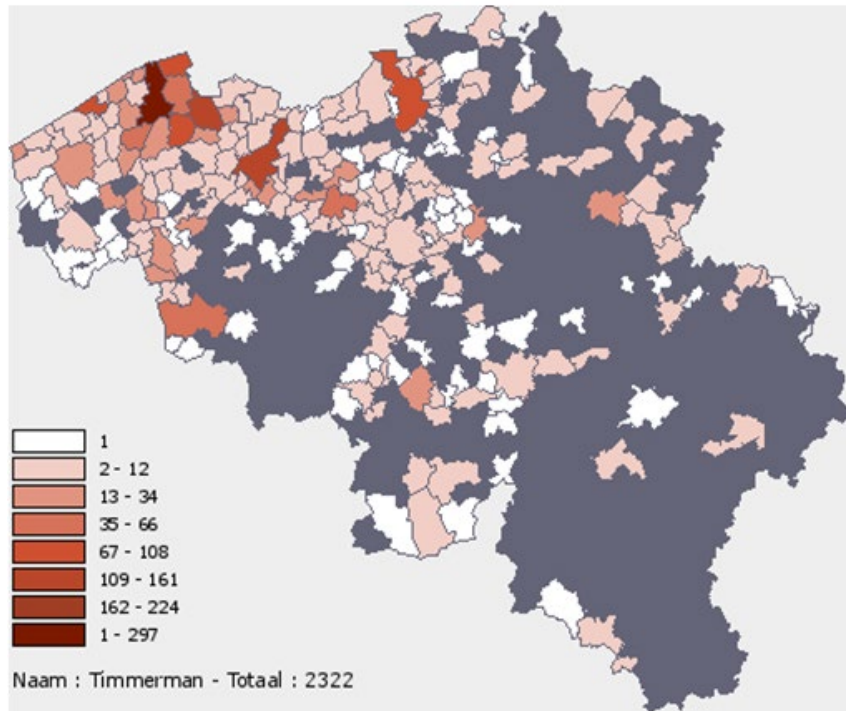
Desmedt : West-Vlaams

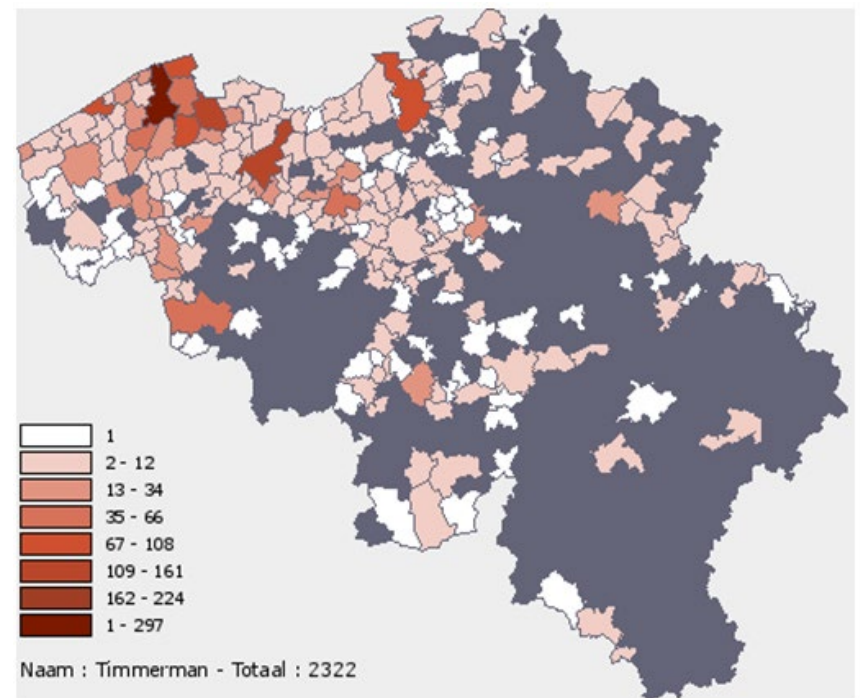
2. Onverbogen vorm zonder lidwoord : Nederland + sporadisch Vlaanderen

- *Timmerman / Temmerman*
- *Smit, Smet*
- *Handschoewerker*
- *Capmaker*

Timmerman: Vlaams

Temmerman: Vlaams

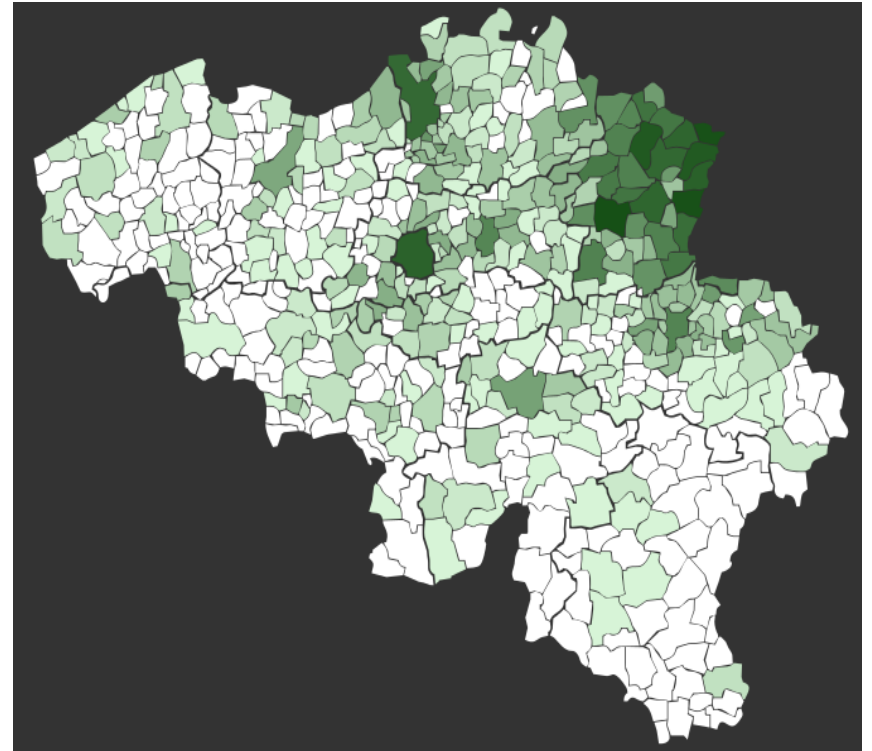
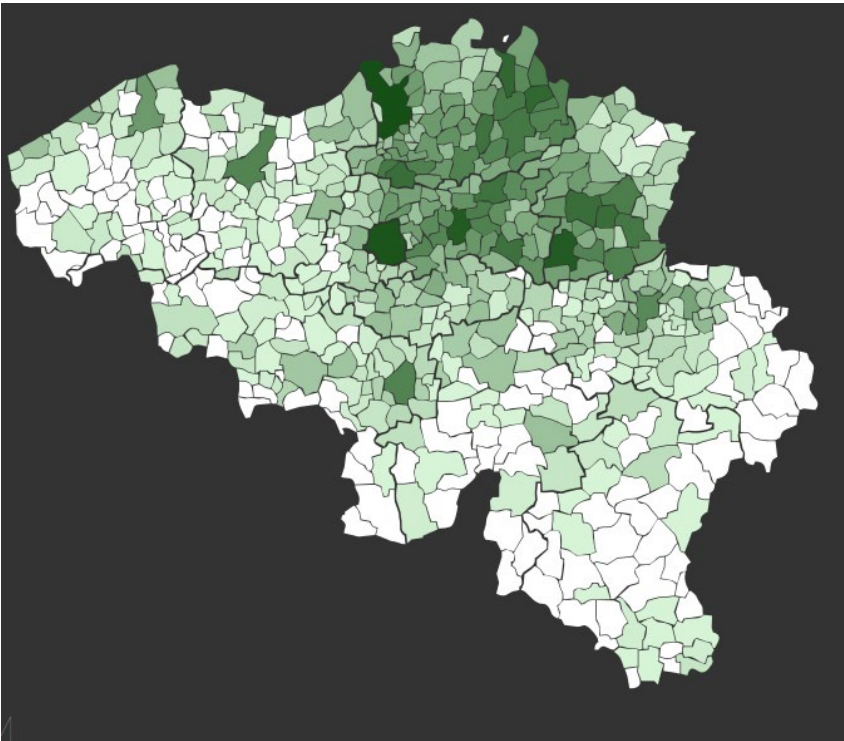

3. Naam met genitiefuitgang : Brabant – Limburg

- *Beckers*
- *Smits, Smets, Smeets*
- *Clercx*
- *Coninckx*
- *Custers, Kusters, Ceusters*
- *Rademakers, Ramaekers*
- *Schreurs / Schruers* < *schreuder* ‘kleermaker’
- *Meyers*
- *Brouwers*
- *Wintmolders*

Smets : Brabants-Limburgs

Smeets : Limburgs

Eigenschapsnamen

- **Lichaamskenmerk**
- *De Bruyn(e) / Bruyninx* : donker van teint en haar
- *De Caluwe, Callewaert, Caelen* : kaalhoofdig.
(*Caelen* kan ook vadersnaam zijn < *Kale*, vlevorm van *Karel*)
- *Strubbe, Stubbe, Strobbe* < Mnl. *st(r)ubbe*, *st(r)obbe* 'boomstronk': met gedrongen gestalte
- *Krom, Crommen, Crombé* : krom gegroeid
- *Scheefhals, Schevernels* : met scheve hals
- *Voet* : met grote voeten

- **2. Karakter-, gedragskenmerk**
- *Bek, Beckx* < *bek* : die een grote mond opzet (of variant van *Beeks*)
- *Dezure, Dezeure* : met zuur karakter
- *Bresseleers* < Mnls. bressen 'brassen'
- *Clijsters, Clysters* < Mnls. *clijster* 'lijster' : zingt mooi
- *De Wolf, Dewulf, Wolfs* : gulzigaard
- *(De) Vos, Vossen* : sluw of roodharig

Geografische namen

1. Herkomstnamen

Naar land, streek, stad, dorp van herkomst

2. Woonplaats- of adresnamen

Naar de plaats waar men woont

Herkomstnamen: *van* + plaatsnaam

- **Vorstendom, landstreek**
- *Van Zeeland*
- *Van Brabant*
- *Van Vlaenderen*
- *Van Loon* = Limburg

- **Stad, dorp, gehucht**
- *Van Mechelen, Van Parijs, Van Geel*
- *(Van) Truyen* (Sint-Truiden, Limb.)
- *Van Loo*
 1. < Lo < Tessenderlo, 2. < Lo (West-Vl.),
 3. Lo < Lotenhulle (Oost-Vl.), 4. een gehucht met de naam *Lo*
- *Vanbilsen* < Bilzen (Limb.)
- *Van Duffel* < Duffel (Antw.)
- *Van Looy* < *Looi* = Tessenderlo
- *Van Heers* < Heers (Limb.)
- *Van Peer* < Peer (Limb.)

- ***Kelchtermans*** < Kelchteren (Houthalen, Limb.)
- ***Van Baelen*** < Balen (Antw.)
- ***Van Herzele*** < Herzele (Oost-Vl. en Frans-Vl.)
- ***Van Heers*** < Heers (Limb.)
- ***Van Dormael*** < Dormaal (Zoutleeuw, Vlaams-Brabant)
- ***Van Ormelingen*** < Ormelingen (Lauw, Limb.)
- ***Reekmans*** < Reek (Bilzen, Limb. en Maashorst, Noord-Brab.)
- ***Van Knippenberg*** < Knippenberg (Noordrijn-Westfalen)

- ***Zwakhoven*** : Duitse plaatsnaam < Schweighofen (Landau, Rijnland-Palts), Schwaghof (Noordrijn-Westfalen) of Schwaighofen (Beieren)

Herkomstnamen: inwonernaam

- *D'Hollander*
- *(De) Ceulenaere / Ceuleneers*
- *(De) Vlaminck / Vleminckx*
- *(De) Brabander*
- *De Waele, De Waal*
- *Kempenaers / Kempeneers / Kempener*
- *Beier, Beyer(s)*
- *Bruggeman* (of afgeleid uit *Van der Bruggen* 'wonend aan een brug')

Woonplaatsnamen: motieven

- **Reliëf : hoogten en laagten**
- *Van den Bergh(e), Berghman(s)*
- *Van Dael, Daele, Vandaele, Daelman, Daelemans, Uyttendaele*
- *Van den Heuvel, Heuvelmans*

- **Onontgonnen grond, braakland**
- *Van der Heyden, Verheyen, Van den Heede, Vandeneede, D'heedene*
- *Van de Velde, Veldeman* < *veld* 'woeste vlakte'

- **Water**
- *Van de Vijver, Vyverman, Van de Weyer, Van den Plas, Plasman(s)*
- *Van den Borne, Vandenborre, Borremans* < Mnl. *borne* ‘bron’
- *Beeckx, Van der Beke(n) / Verbee(c)k, Beckaert, Vandebeek, Beeckman(s), Opdebeeck, Op de Becq, Beckx*
- *Van der Meer, Vermeeren, Vermeire(n), Meerman* < *meer* ‘waterplas’

- **Waterovergangen, bruggen, sluizen, dijken**
- *Verbrugge(n), Van der Bruggen, Brug(ge)mans*
- *Van Dijck(e), Verdick*
- *Van Damme, Dammekens*
- *Versluys, Van der Sluis*
- *Van de Voorde, Van de(r) Voort, Vervoort, Vanvoorden* < voorde 'doorwaadbare plaats in een wateloop'

- **Bos, bomen, struiken**
- *Van den Bos(sche), Van den Bussche*
- *Van den Houte, Van Hout, Houtman(s)*
- *Van der Eycken, Vandereecken, Vereycken, Van der Linden, Verlinde(n)*
- *Abbeel, Van den Abeele, Abbeels*
- *Bogaert(s), Van Bogaert* < boomgaard
- *Corthoudt(s)* < *korthout* ‘kort bos’

- **Moerassen**
- *Van den Broeck, Brouckaert, Broeckmans, Broekx / Broux* < *broek* 'moeras' > 'waterziek weiland'
- *Van den Moortel(e), Mortelmans* < *moortel / mortel* 'moeras'
- *Van de Poel, Poelman(s)*
- *Verbiest, Verbist* < *biest* 'met biezen begroeid terrein'

- **Andere**
- **(Van) Camp** < *kamp* ‘open veld’
- **Drijkoningen**: naar een huis of een herberg met die naam
- **Vandromme** < *van daar omme* : “van voorbij de bocht”
- **Van Genechten, Vangeneugden** < Mnl. *genechte* ‘rechtszitting’ : plaats waar recht gesproken wordt

Woonplaatsnamen: vormtypes

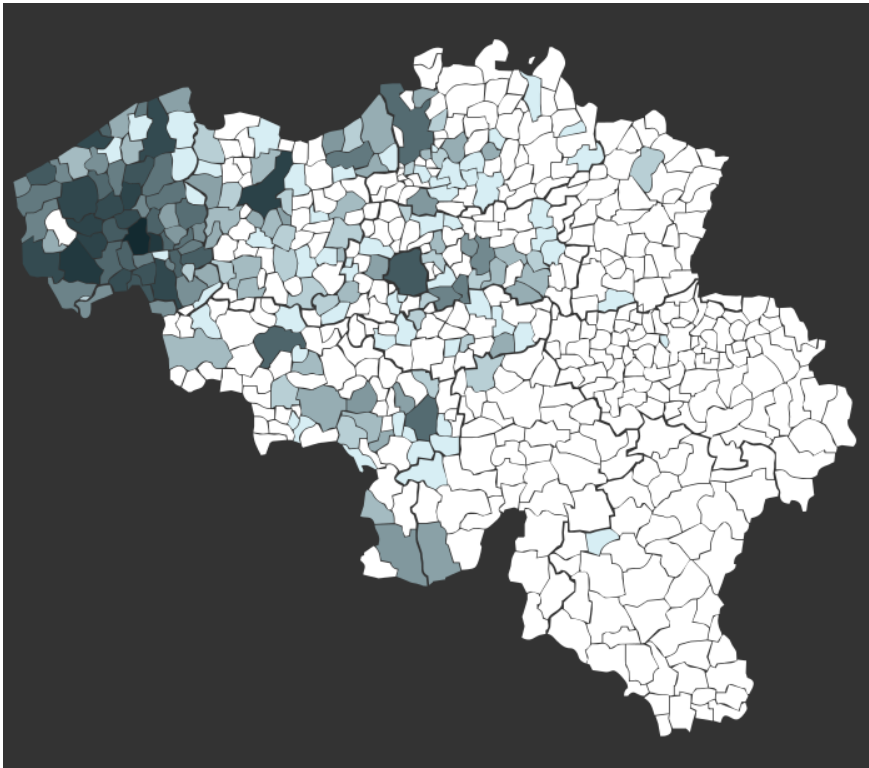
1. Voorzetsel + lidwoord + hoofdwoord

- *Van de(n) Berg, Van den Berghe*
- *Van de Walle* < wal 'kunstmatig heuveltje'
- *Van den Eynde*
- *Op 't Eynd(e)* 'aan het uiteinde'
- *Op de Beeck* < op de beek
- *Aendenboom* < aan den boom
- *Uyttendaele* < uit den dale
- *Bovendaerde* < boven de aard
- *Indeherberge* < van de herberg

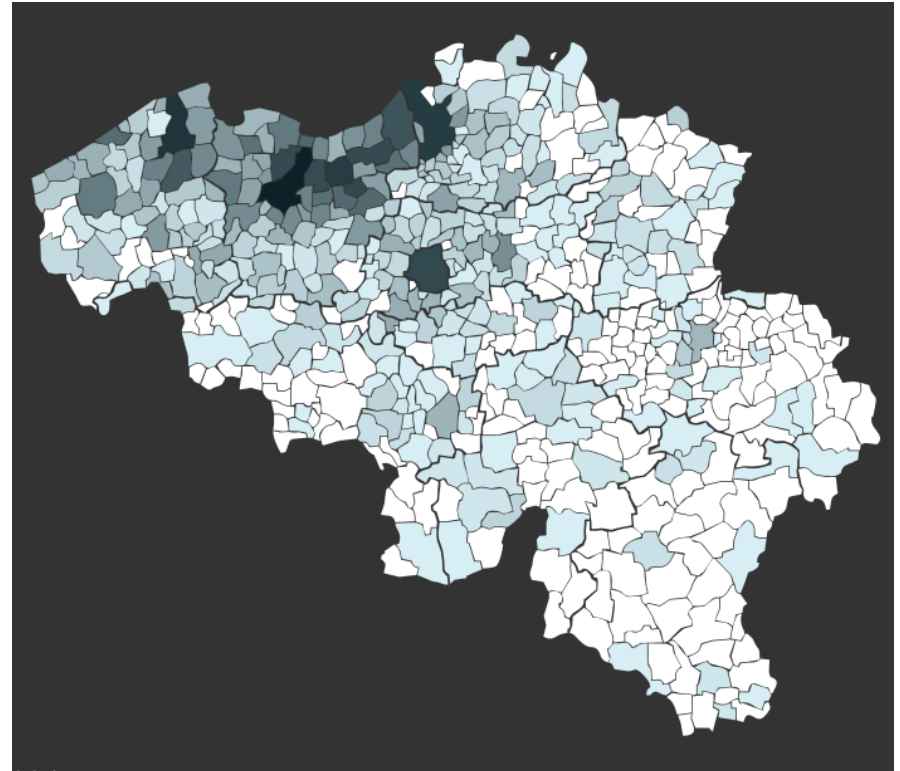
2. *Van* (< *van den*) + hoofdwoord: Vlaams

- *Van Acker, Vanacker* < van den akker
- *Van Dijcke, Van Dycke* < van den dijk
- *Van Houte* < van den houte

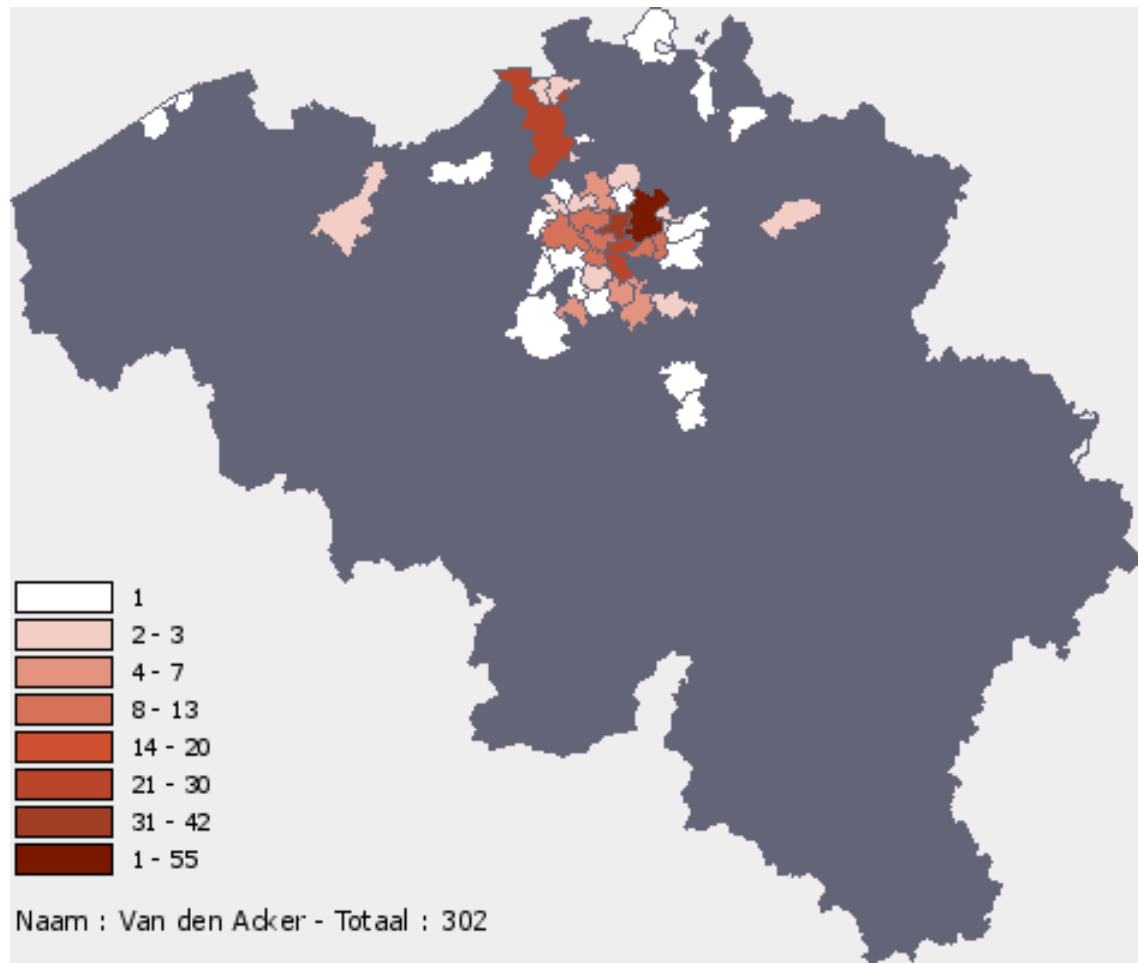
Vanacker: Vlaams

Van Acker: Vlaams

Van den Acker : Brabants

Herkomst of woonplaats ?

- *Van Damme*

1. Herkomstnaam (< Damme)
2. Woonplaatsnaam (< *Van den Damme*)

- *Van Hove*

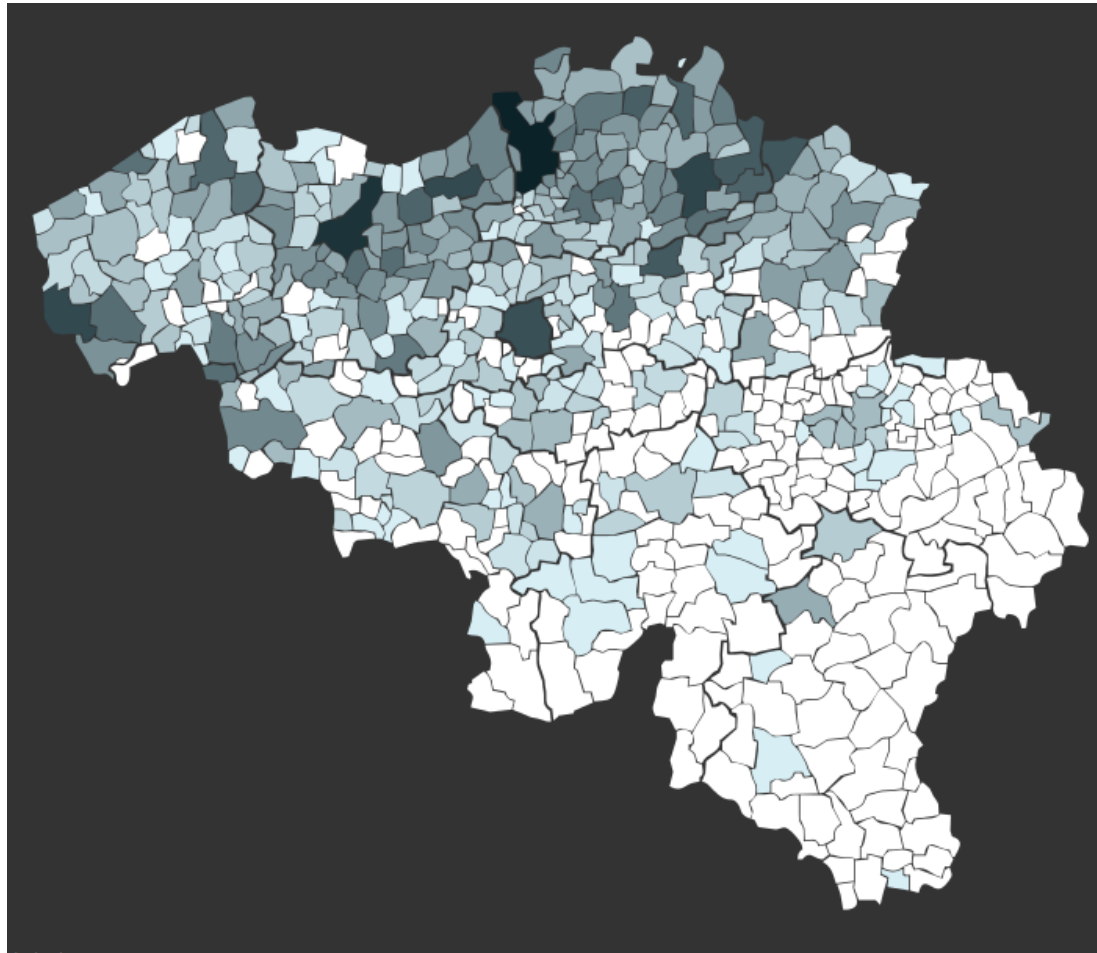
1. Herkomstnaam (< Hove)
2. Woonplaatsnaam (< *Van den Hove*)

- **3. *ver (van der) + hoofdwoord***
- *Verlinde(n) < Van der Linde(n)*
- *Verdonck < Van der Donck < donk* ‘zandige hoogte’ (Vlaanderen) of ‘vochtige laagte’ (Kempen)
- *Vermeulen < Van der Meulen*
- *Vermeire(n) < Van der Meiren*
- *Vereecke(n) / Vereycken < Van der Eecken / Van der Eycken*
- *Verheye(n) < Van der Heyde(n)*
- *Verstraete(n) < Van der Straeten*

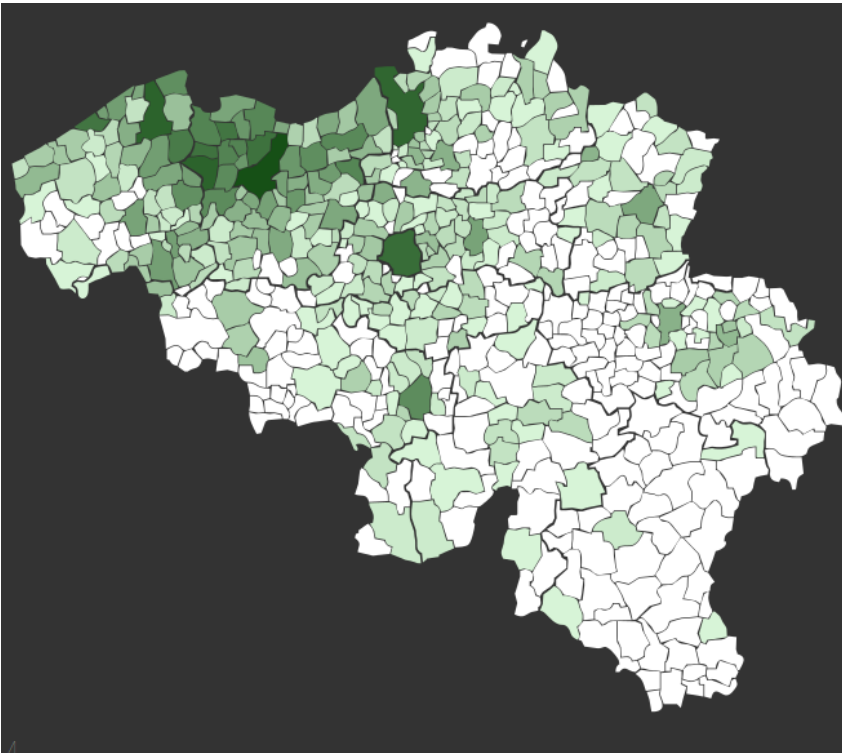
3. *ver (van der)* + hoofdwoord

Vlaams	Antwerps
Vermeire	Vermeiren
Verleye	Verleyen
Verstraete	Verstraeten
Verheye	Verheyen

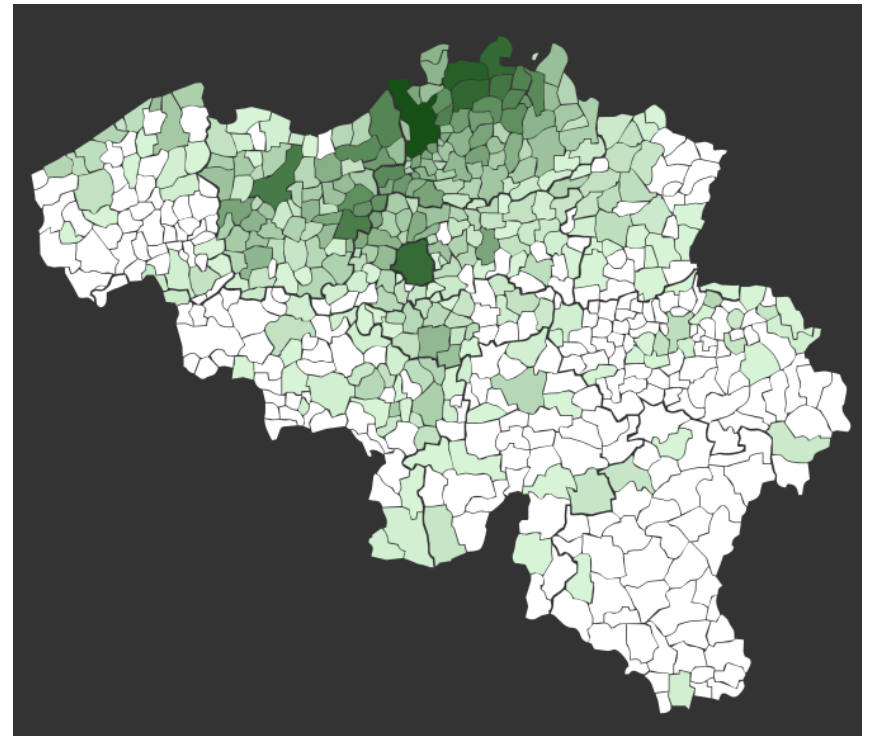
Verdonck : Vlaams + Antwerps

Vermeire : Vlaams

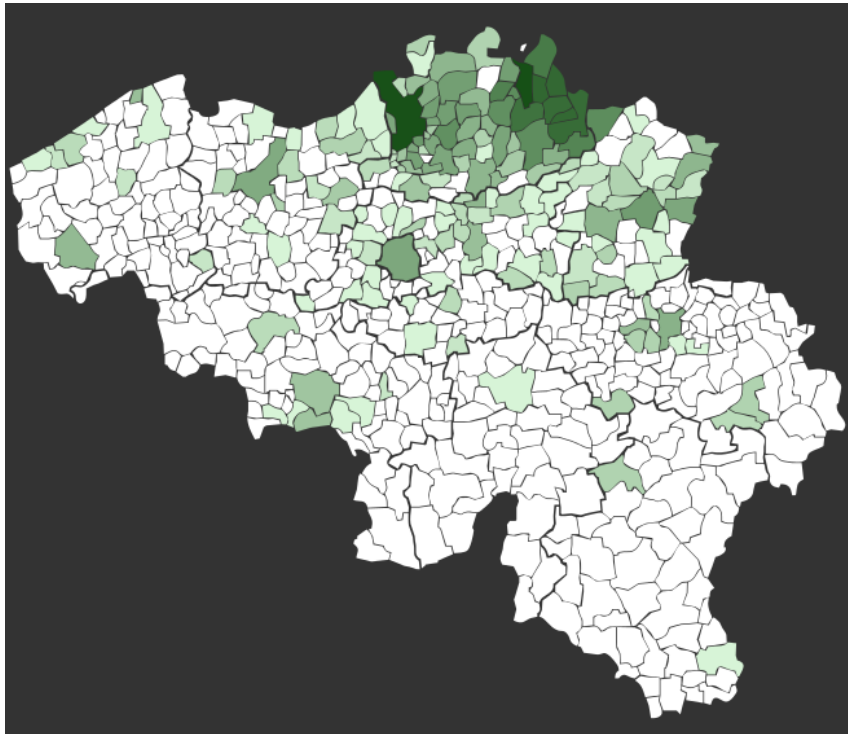

Vermeiren : Antwerps

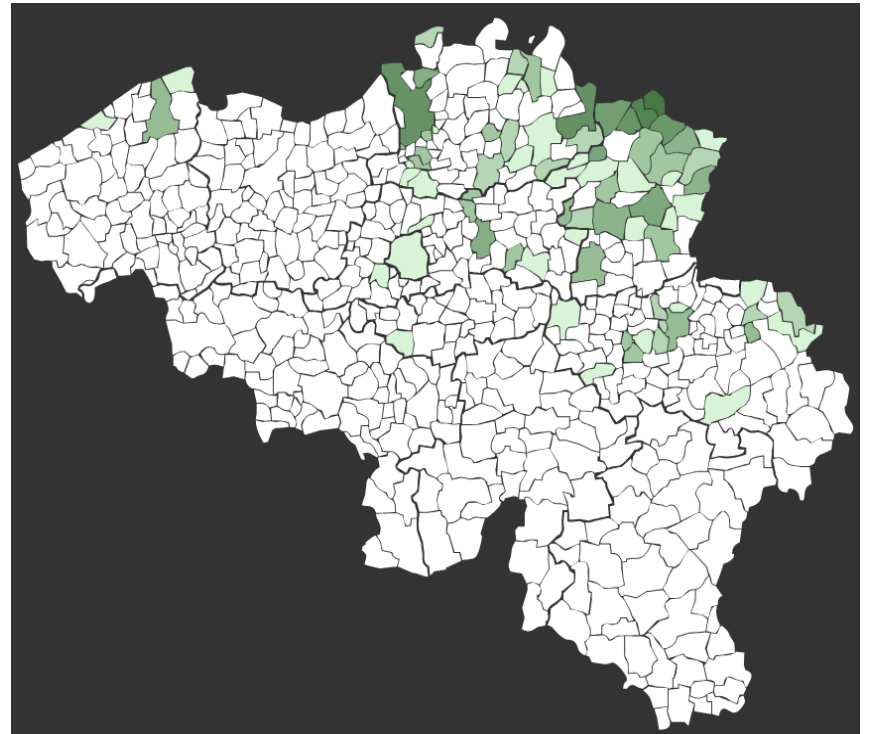

- **4. hoofdwoord + genitief-s : Antwerps - Limburgs - Brabants**
- *Cruysweegs* < *kruisweg* 'kruispunt'
- *Broeckx, Broux = Van den Broek*
- *Beeckx = Van der Beke(n)*
- *Bergs = Van den Berg(e)*

Broeckx

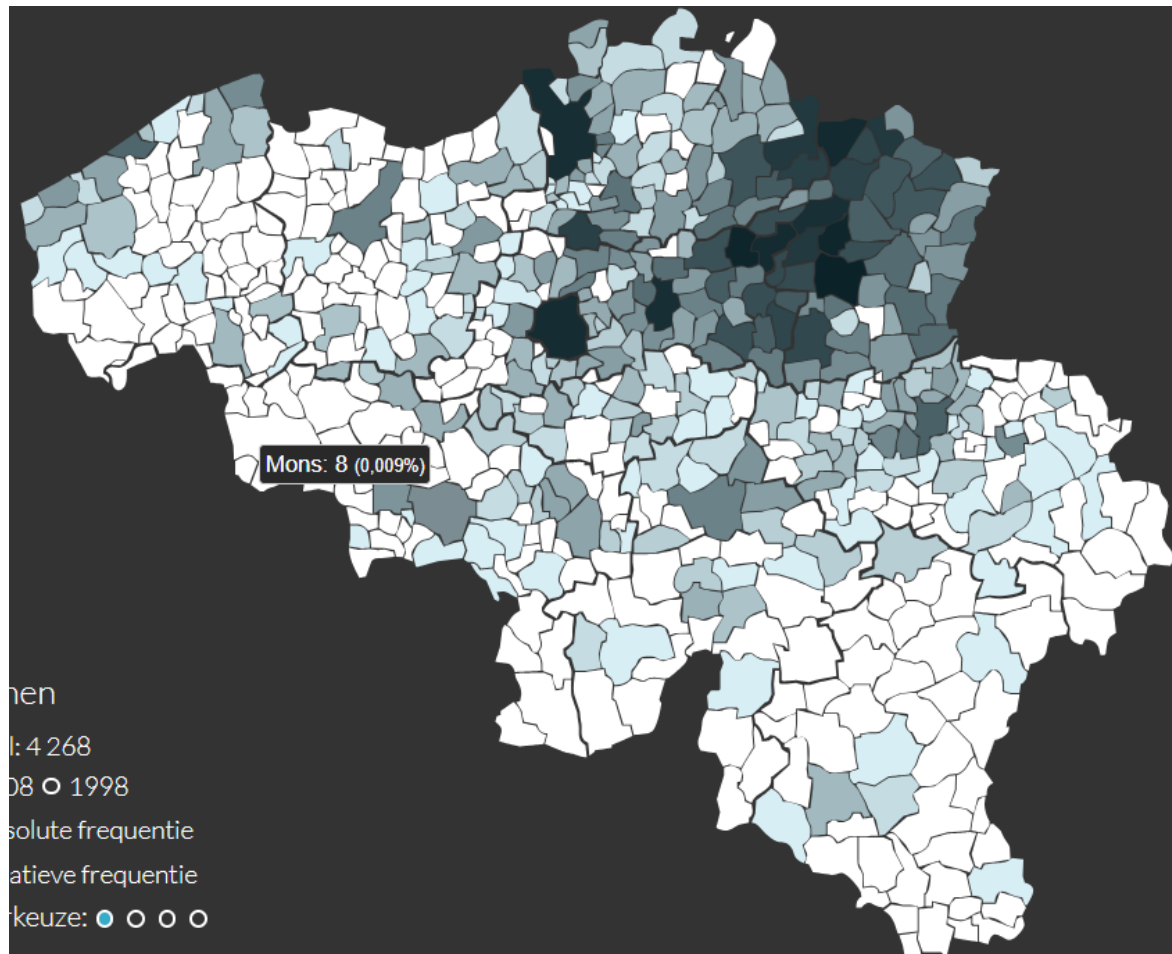
Bergs

Namen met voorgeplaatste genitief vooral Limburg en Antwerpen

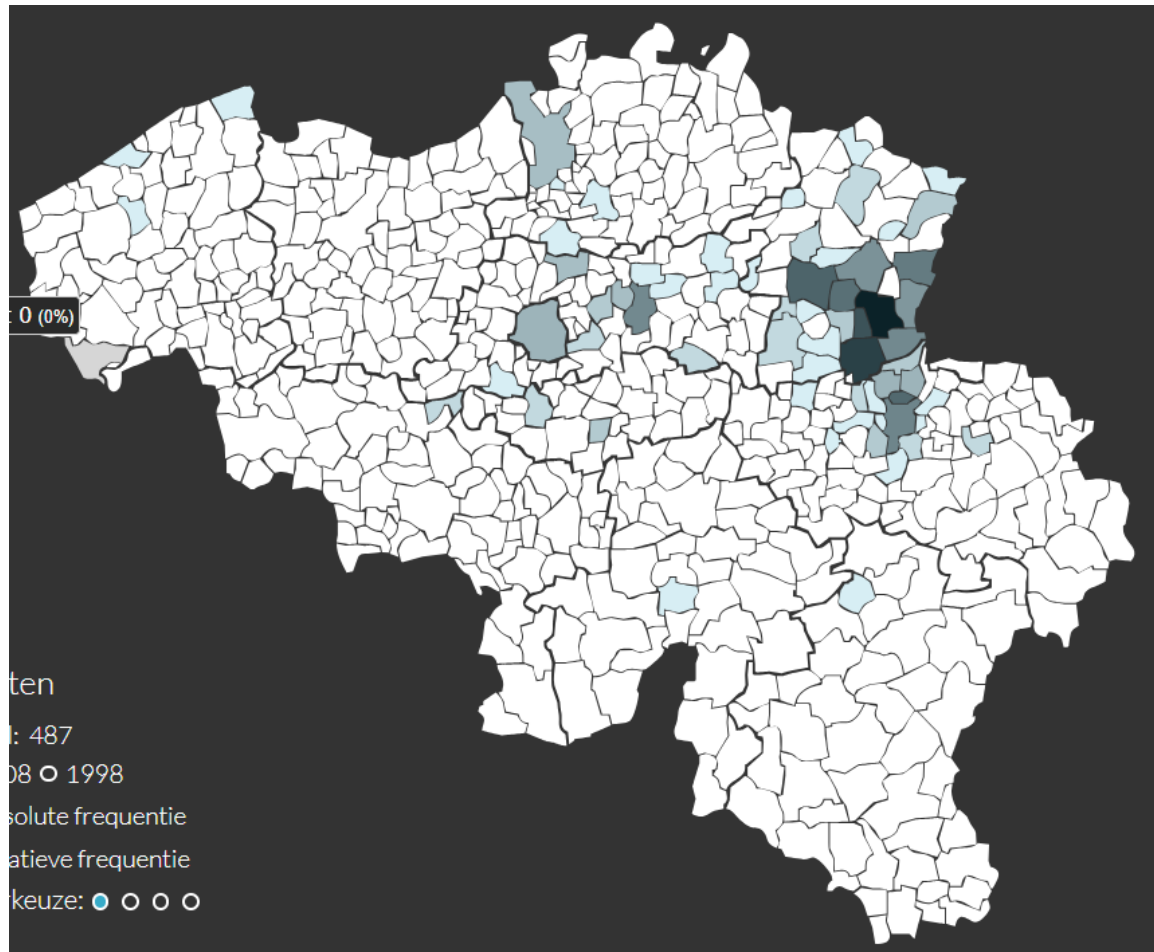
- Beroepsnamen
- *Swevers* < des – wever – s < *wever*
- *Smulders, Smolders* < des mulder – s < *mulder*
'molenaar'
- *Swinnen / Swennen* < des – winne – (e)n < *winne* 'landbouwer'
- *Smaers* < des – mader – s < *mader* 'maaier'

Swinnen

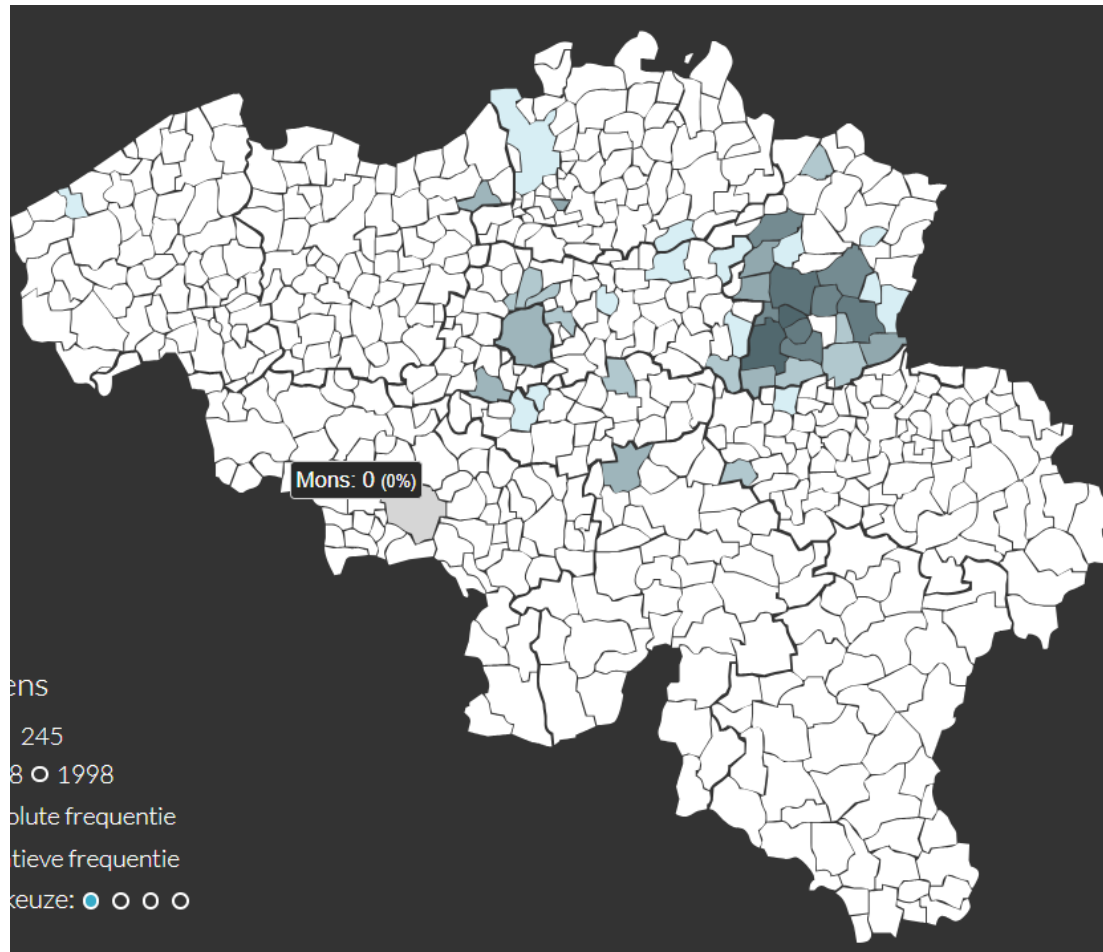
- **Eigenschaftsnamen**
- *Switten(s)* < des witte – (e)n – (s)
- *Slangen* < des lange – (e)n
- *Slechten* < de(s) slechte – (e)n

Slechten

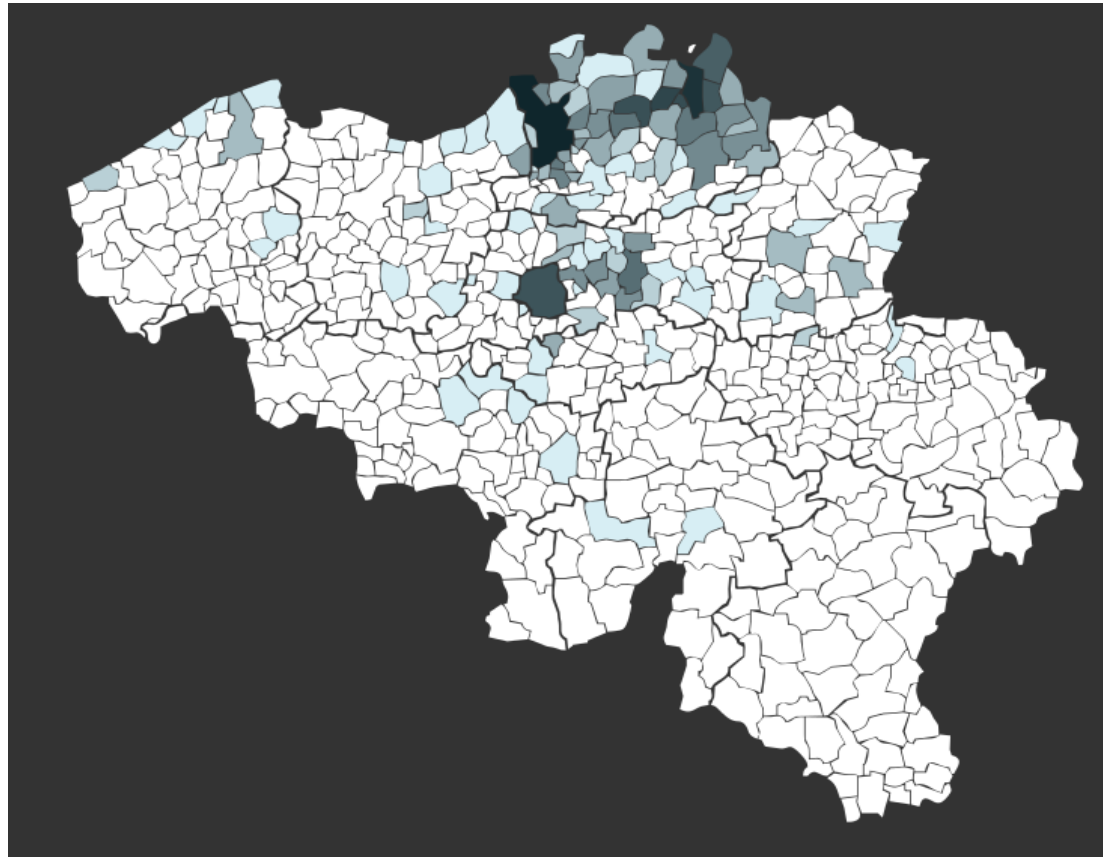
- **Verwantschapsnamen**
- *Swillen(s)* < (de)s – **Wille** – (e)n (– s) < *Wille*,
vleinaam van *Willem*
- *Souwens, Sauwens* < (de)s – **ouwe** – (e)n – s
'van de oude'
- *Schoovaerts, Schoevaerts* < (de)s **Govaart** – s

Sauwens

Van Deun: mysterie

Debrabandere verwijst naar plaatsnaam *Duin*,
Duinen in **Koksijde**. Maar dit is een **Antwerpse**
naam !

Bronnen

- **Verklaring:**
- Frans Debrabandere, *Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk*. Amsterdam, Antwerpen, uitgeverij L.J. Veen, 2003 (2^e druk)
- **Verspreiding:**
www.familienaam.be